

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

**ERZURUM EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ VE
ERZURUM ADLİYESİ NEZARETHANELERİ
ZİYARETİ**

(Rapor No: 2018 / 19)

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 2018/112 sayılı kararında oybirliği ile kabul edilmiştir.)

ARALIK 2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
A. GİRİŞ	1
B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER	2
B.1. Asayiş Şube Müdürlüğü	3
B.2. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü	6
B.3. Çocuk Şube Müdürlüğü	8
B.4. Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği	11
B.5. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği	13
B.6. Erzurum Adliyesi	15
C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	16

KISALTMALAR

İÖD	: İşkenceyi Önleme Derneđi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
m	: Metre
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nin 99'uncu maddesinde ise *“gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.

¹ Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği” nin 4 üncü maddesine göre nezarethane; “*şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri*” ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü² Asayiş, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele, Terörle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlükleri, Yakutiye İlçe Emniyet Müdürlüğü Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği ve Erzurum Adliyesi nezarethanelerine Kurum tarafından habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.
7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi Dilek ERTÜRK eşliğindeki ziyaret heyetinde, Hâkim Koordinatör Emre YILDIZ, Koordinatör Mehmet BAYHAN, Hâkim Gülden DEMİREL KAYMAZ, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Bengü Merve DERİN TÜRKÖĞLU, Mehmet Alp DİDİNMEZ ve Nesrin ÖZTÜRK yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ve 10.09.2018 tarihli TİHEK başkanlık oluru üzerine 13.09.2018 tarihinde Müdürlük ve Adliye nezarethanelerine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

9. İl Emniyet Müdürlüğü ana hizmet binasındaki nezarethaneler, Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri olarak kullanılmaktadır. Ziyaret edilen diğer şubeler ise farklı binalarda hizmet vermektedir. Bununla birlikte, Müdürlük yetkililerince yeni bir hizmet binası yapımına ilişkin projenin devam etmekte olduğu, söz konusu projenin 2019 yılı Ekim ayında tamamlanması ve tüm şubelerin bu binaya taşınmasının planlandığı bildirilmiştir.

² Bundan sonra kısaca Müdürlük olarak ifade edilecektir.

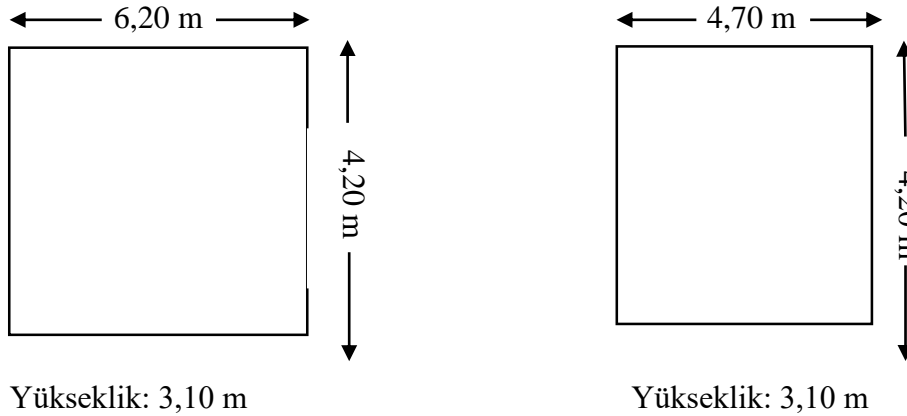
10. Müdürlük bünyesindeki nezarethanelerde ziyaret esnasında herhangi bir özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığından birebir görüşme gerçekleştirilememiştir. Erzurum Adliyesi bünyesindeki nezarethanelerde ise bir özgürlüğünden mahrum bırakılan ile görüşülmüştür.

B.1. Asayiş Şube Müdürlüğü

11. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri olarak kullanılan nezarethaneler Müdürlük bodrum katında yer almaktadır. Bodrum katında; iki adet nezarethane, ifade alma ve avukat görüşme odası olarak kullanılan bir oda, bir adet personel odası, iki adet arşiv odası ve bir adet jeneratör odası ile bir adet tuvalet bulunmaktadır. Binanın eski olması dolayısıyla bu bölümün fiziksel açıdan eski bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.

12. Aynı koridora açılan nezarethanelerden biri beş kişi, diğeri dört kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin ildeki müsait diğeri nezarethanelerden birine yönlendirildiği bildirilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar için ayrı bir bölüm bulunmamakla birlikte, dört kişi barındırabilme kapasitesine sahip nezarethanelerin kadınlara tahsis edildiği ifade edilmiştir.

13. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

14. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma alanları yumuşak ve silinebilir kumaş şilte ile kaplıdır.

15. Nezarethanelerde seccade ve battaniyelerin bulunduğu görülmüştür. Battaniyelerin personel odasında bulunan dolaplarda saklandığı, ayda bir kez yıkandığı ve ihtiyaca göre verildiği bildirilmiştir.

16. Nezarethanelerin temizliğinin temizlikten sorumlu personel tarafından her hafta düzenli şekilde yapıldığı belirtilmiştir.
17. Havalandırma personel odasında bulunan açılabilir pencere ile ızgaralı giriş kapısının birlikte açılması sonucu oluşan hava sirkülasyonu ile sağlanmaktadır.
18. Aydınlatma sabit ve mazgalla kapatılmış küçük pencereler ve koridorda bulunan aydınlatma ampulleriyle; ısınma ise koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.

Fotoğraf: Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesi

19. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı Polisevi Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca ihtiyaca göre hizmet satın alma suretiyle de yemek ihtiyacının karşılandığı aktarılmıştır. Talep olması durumunda imkânlar dâhilinde kişilere özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler sağlandığı, kişilerin kantin veya marketlerden yemek temin edemediği bildirilmiştir.
20. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyu verildiği ifade edilmiştir.
21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların acil tıbbi müdahale gerektiren sağlık sorunu yaşamaları halinde ivedilikle 112 Acil Çağrı Merkezine haber verildiği; sağlık ekibince hastane ortamında müdahale edilmesi gerektiğine karar verildiğinde özgürlüğünden

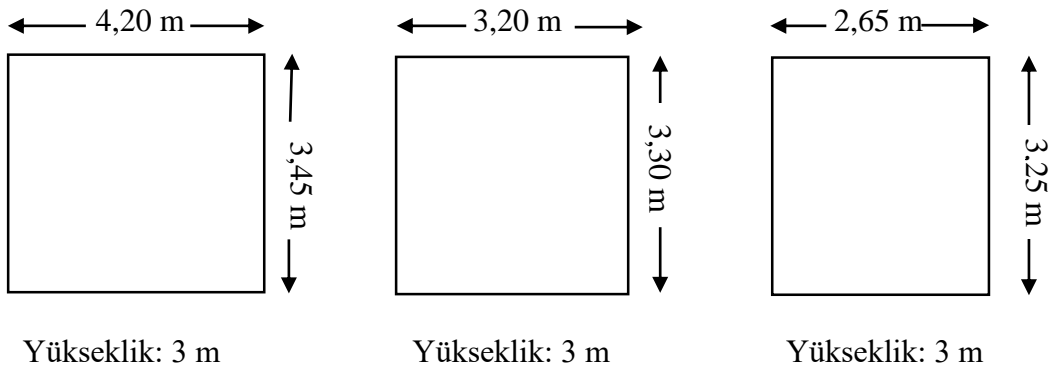
- mahrum bırakılanın tahkikatını yürüten birim tarafından derhal görevlendirilen bir memur eşliğinde tedavisi yapılmak üzere sevkinin sağlandığı belirtilmiştir.
22. Düzenli olarak ilaç kullanması gerektiğini bir sağlık raporu/belgesi ile ibraz eden özgürlüğünden mahrum bırakılanlara, söz konusu belgelerde belirlenen süre ve sayıya uygun olarak görevli personel tarafından ilaç verildiği söylenmiştir.
23. Koridorda yer alan tuvaletler kadınlar ve erkekler tarafından ortak kullanılmaktadır. Tuvalet içinde ayrıca duş almak için bir alan bulunmaktadır. Tuvaletlerin genel olarak temiz olduğu; tuvaletlerde ihtiyaç duyulan temizlik malzemelerinin bulunduğu gözlemlenmiştir.
24. Nezarethanelere merdivenlerden inerek erişim sağlanmakta, özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin nezarethanelere getirilmesini kolaylaştıracak asansör ve benzeri sistemler bulunmamaktadır. Müdürlük personeli tarafından da hizmet binasının engelli bireylerin erişimine uygun olarak yapılmadığı belirtilerek özgürlüğünden mahrum bırakılanın engelli olması durumunda bu kişilerin erişilebilirlik standartlarına uygun olan Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliklerine yönlendirildikleri ifade edilmiştir.³
25. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda kişinin tahkikatını yürüten birimlere tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.
26. Nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarında nezarethane talimatı ile İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin İngilizce ve Türkçe metinlerinin aslı olduğu panolar bulunmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarını gösteren broşür vb. gibi materyallerin olmadığı, bilgilendirmenin Sanık Hakları Formu ile sağlandığı belirtilmiştir.
27. İfade alma ve avukat görüşme odası olarak kullanılan kısımda bir masa, iki sandalye ve bir üçlü koltuk bulunmaktadır. Koridor yönünde cam pencereye sahip olan bu odada kamera bulunmamakla birlikte binanın fiziki şartlarının eski olması nedeniyle odanın ses yalıtımına sahip olmadığı anlaşılmıştır.
28. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
29. Nezarethanelerin içerisinde, koridorda ve tuvalette kameraların bulunduğu, bu kameraların çalışır durumda olduğu ve tuvaletlerde mahremiyetin gözetildiği görülmüştür. Kayıtların, dijital ortamda 30 gün süreyle saklandığı söylenmiştir. Müdürlük yetkililerince kayıtların

³ Heyetimizde de ziyaret edilmiş olan adı geçen polis merkezlerinin, özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilirliği hakkındaki tespit için bkz. para. 70, 71 ve 87.

manuel olarak silinmesinin mümkün olmadığı, dijital ortamda saklanma süresi dolan kayıtların otomatik olarak silindiği bildirilmiştir. Ayrıca nezarethanelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi bulunmadığında eski kayıtların silinmemesi adına kayıt yapılmadığı ifade edilmiştir. Kamera kayıtlarında teknik yönden bir arıza olması durumunda sistem kurucusu ile irtibata geçildiği; elektrik kesintisi gibi durumlarda ise 15 saniye içerisinde jeneratörün otomatik olarak devreye girdiği ve ayrıca dijital kayıt sistemi için güç kaynaklarının bulunduğu aktarılmıştır.

B.2. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü

30. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele ve Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri, Müdürlük ana hizmet binasının çok yakınında bulunan ve apartmandan dönüştürülen ek hizmet binasında yer almaktadır.
31. Söz konusu şube müdürlükleri, ek hizmet binasının giriş katında yer alan nezarethaneleri ortak kullanmaktadır. Bina girişinin hemen solunda yer alan bu bölüme personel odası ve mutfağın yer aldığı kısımdan geçilerek ulaşılmaktadır. İç kısımda 3 adet nezarethane, banyo, tuvalet ve bir teşhis odası bulunmaktadır.
32. Aynı koridora açılan nezarethanelerden iki tanesi 3 kişi, bir tanesi ise 4 kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin müsait durumdaki il nezarethanelerinden birine yönlendirildiği bildirilmiştir.
33. Nezarethanelerin büyüklükleri birbirinden farklı olup boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

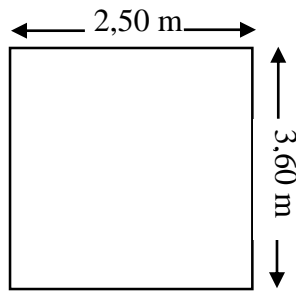
34. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri bulunmaktadır.
35. Nezarethanelerin temizliğinin, temizlikten sorumlu personel tarafından düzenli olarak yapıldığı belirtilmiştir.
36. Nezarethanelerde havalandırma bulunmamaktadır. Şube personeli tarafından havalandırmanın giriş kapısının açılmasıyla sağlandığı ifade edilmiştir.
37. Nezarethanelerde doğal ışığın yetersiz olduğu gözlemlenmiş olup aydınlatma floresan lambalar ile sağlanmaktadır.
38. Isınma koridorlarda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.
39. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı anlaşmalı olunan firmalar aracılığı ile karşılanmaktadır. Diyet menü ile beslenmeye ihtiyaç duyan kişilere bu menülerin sağlandığı ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kantin veya markete erişim olanakları bulunmamaktadır.
40. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyunun sağlandığı ifade edilmiştir.
41. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahale 112 Acil Sağlık ekipleri tarafından yapılmaktadır. İlaç kullanımı için düzenlenmiş sağlık raporu olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilaçları personel nezaretinde verildiği bildirilmiştir.
42. Nezarethanelerin bulunduğu bölümde duvarları ve yerleri fayansla kaplanmış ve yalnızca özgürlüğünden mahrum bırakılanların kullanımına ayrılmış bir alaturka tuvalet ve bir banyo bulunmaktadır. Ayrıca banyoda duş başlığının duvara monte olduğu, burada tutamacı olmayan bir de alafranga tuvalet bulunduğu görülmüştür. Fiziksel açıdan oldukça iyi durumda olan tuvalet ve banyoda yeterli miktarda temizlik malzemesi bulunmaktadır.
43. Mantar panoda nezarethane talimatnamesinin asılı olduğu görülmüştür.
44. Ek hizmet binasında ifade alma ve avukat görüşme odası bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadeleri ilgili şube personeli tarafından üst katlardaki odalarda alınmaktadır. Bununla birlikte, personel odaları boşaltılarak kişilerin burada avukatları ile görüşmeleri sağlandığı bildirilmiştir. İfadelerin alındığı odalarda merkezi kamera sistemi bulunmamakta, kayıt manuel alınmaktadır.
45. Ek hizmet binası yapı itibarıyla özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilir durumda değildir. Nitekim ifadenin alındığı ve avukatla görüşmenin sağlandığı

bölümlerin üst katta olduğu göz önünde bulundurulduğunda binada asansör ve benzeri bir sistem bulunmaması erişilebilirliği zorlaştırmaktadır.

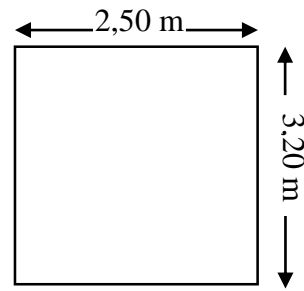
46. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
47. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Güvenlik kameralarının 25 gün kayıt tutabildiği söylenmiştir. Güvenlik kameralarının kesintisiz güç kaynağı ile beslendiği, elektrik kesintisi yaşanması durumunda 15 saniye içinde jeneratörün devreye girdiği belirtilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek üzere personel için özel bir alan bulunmaktadır.

B.3. Çocuk Şube Müdürlüğü

48. Şube, Müdürlüğün bir ek hizmet binasının dördüncü katında yer almaktadır. Binada asansör bulunmaktadır.
49. Nezarethaneler katın ayrı bir bölümünde daralan bir koridorda yer almaktadır. Nezarethanelere personel odaları, bekleme salonu ve teşhis odasının yer aldığı bölümden geçerek ulaşılmaktadır.
50. Şubenin birer kişilik kapasiteye sahip 2 adet nezarethanesi bulunmakla birlikte bunların boyutuna ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Yükseklik: 3 m

Yükseklik: 3 m

51. Nezarethanelerin kapasitesi üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk olması durumunda tutulanların Cumhuriyet Savcısının talimatıyla müsait durumdaki diğer il nezarethanelerinden birine yönlendirildiği belirtilmiştir.

52. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerlerinin yumuşak ve silinebilir kumaşlı şilte ile kaplı olduğu, üzerlerinde pike ve battaniye bulunduğu görülmüştür.
53. Havalandırma, nezarethanelerin hemen önünde yer alan pencerenin açılması suretiyle sağlanmaktadır. Nezarethanelerin bulunduğu koridorda bir pencere bulunmakla birlikte buradaki ve bekleme odasındaki pencerelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanların herhangi bir kaçma veya kendine zarar verme girişimlerinin bertaraf edilmesi için demir parmaklıklar bulunduğu görülmüştür.

Fotoğraf: Çocuk Şube Nezarethaneleri ve Bekleme Odası

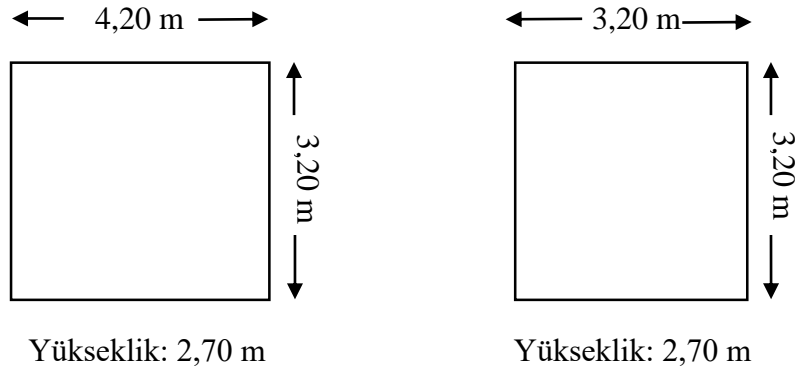
54. Nezarethanelerden biri pencerenin hemen önünde bulunduğundan doğal ışığın yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Diğer nezarethane ise koridorun daralan kısmında ve pencereden kısmen daha uzak olduğundan aydınlatmanın koridorda yer alan led lamba ile desteklendiği görülmüştür.

Erzurum Emniyet Müdürlüğü ve Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri Ziyareti
(Rapor No: 2018/19)

55. Isınma kalorifer sistemi ile sağlanmaktadır. Koridorda iki adet petek bulunmakta ve bunlar nezarethanelerin hemen önünde yer almaktadır.
56. Çocukların özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler ile yemek ihtiyacının anlaşılabilir yerlerden karşılandığı; kişilere personel tarafından ihtiyaç duydukları her an içme suyu verildiği ifade edilmiştir.
57. Düzenli olarak ilaç kullanan özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklara, yakınları tarafından temin edilen ilaçların ilgili kurumlardan talep edilen tıbbi personel gözetiminde kullanıldığı aktarılmıştır.
58. Şubenin giriş kısmında yer alan tuvaletleri personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar ortak kullanmaktadır. Tuvaletler kadın ve erkek tuvaleti olarak ayrılmaktadır. Tuvaletlerin temiz olduğu ve burada yeterli temizlik malzemesinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Şubede banyo bulunmamaktadır.
59. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli çocuklar ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının talimatı doğrultusunda hareket edilerek kişilerin engelli bireyler açısından erişilebilir durumdaki Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği'ne gönderildiği bildirilmiştir.
60. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında nezarethane talimatnamesi ile şüpheli ve sanık haklarını gösteren metinlerin pano çerçevesinde asılı olduğu görülmüştür.
61. Şubede yeteri kadar personel olduğu, ancak personelin yetersiz kalması halinde farklı şubelerden personel görevlendirildiği belirtilmiştir. Personelin sivil kıyafetli olduğu gözlemlenmiştir.
62. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.
63. Nezarethaneleri gören kameralar nezarethanelerin içinde değil koridorda yer almaktadır. Güvenlik kameralarının kesintisiz güç kaynağına bağlı olduğu ve en az 30 gün kayıt yaptığı belirtilmiştir. Personelin güvenlik kameralarını izleyebileceği özel bir alan bulunmaktadır.

B.4. Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği

64. Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği, Yakutiye İlçe (Merkez ilçe) Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden biridir.
65. Nezarethaneler, polis merkezinin giriş katında yer almaktadır. Bu katta ayrıca personel büroları, dinlenme odası, ifade alma ve avukat görüşme odası ile tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
66. Polis merkezinin aynı koridora açılan iki adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerden biri diğerine göre daha küçük olup bunların boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

67. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerleri yumuşak ve pamuklu kumaş şilte ile kaplıdır. Oturma alanlarının kumaşlarının silinebilir özellikte olmaması nedeniyle bu kısımların kir ve toz tuttuğu görülmüştür.
68. Nezarethanelerde yastık, battaniye ve seccade bulunmaktadır. Güvenlik önlemi kapsamında battaniyelerin kenarlarındaki ipler sökülmüştür.
69. Nezarethanelerin temizliğinin temizlikten sorumlu personel tarafından her hafta düzenli şekilde yapıldığı belirtilmiştir.
70. Isınma, merkezi ısınma sistemi ile aydınlatma ise nezarethanelerde bulunan pencereler ve koridordaki aydınlatma ampulleri ile sağlanmaktadır.
71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı Polisevi Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Kişilere ihtiyaç duyduklarında içme suyu temin edildiği belirtilmiştir.

72. Nezarethanelerin bulunduğu kısımda bir tuvalet ve banyo yer almaktadır. Banyoda bir de tutamacı bulunan alafranga tuvalet bulunmaktadır. Banyoda yer alan tuvalet, hem kadınlar hem de engelli kişiler tarafından kullanılmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar duş alma imkânına sahiptir. Duş başlığının spiral hortumu bulunmakta olup başlık duvara monte değildir. Tuvalet ve banyonun temiz olduğu, buralarda yeterli miktarda temizlik malzemesinin bulunduğu görülmüştür.
73. Polis merkezi binasının ana girişinde engelli rampasının olduğu ve girişe bağlı koridorun basamaksız ve engelsiz yapıda tasarlandığı görülmüştür. Koridor boyunca ve özellikle engelli tuvaletine kadar zeminde kabartmalı sarı şeritler yer almaktadır.

Fotoğraf: Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği Koridoru

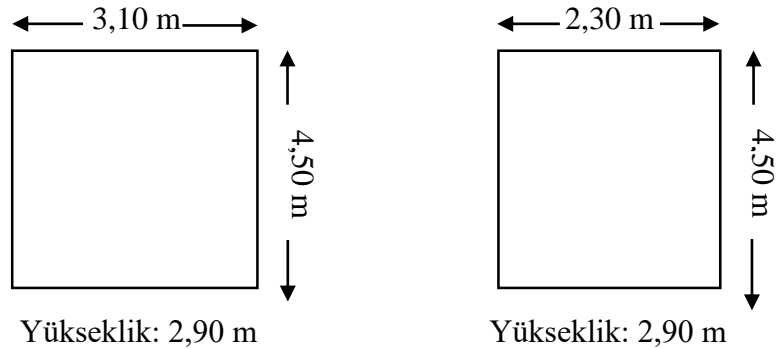

74. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yer aldığı pano çerçevelerin asılıdır.
75. İfade alma odasında ses ve görüntü kaydı yapılmakta; buna ilişkin bilgilendirme polis merkezi girişindeki panolarda yer almaktadır.

76. Nezarethane defteri incelenmiş, defterdeki kayıtlardan seçilen bir örnek güvenlik kamera kayıtlarının geriye dönük izlenmesi suretiyle karşılaştırılmış ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
77. Güvenlik kameralarının 45 günlük kayıt tuttuğu ve sistemin otomatik olarak en eski kaydı silerek yerine yeni kayıt yaptığı belirtilmiştir. Polis merkezinde jeneratör bulunduğu, arıza durumunda ilgili birimler bilgilendirilerek ivedilikle tedbir alınmasının sağlandığı bildirilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek için mahsusen bir alan bulunmamasıyla birlikte 7 gün 24 saat kamera kayıtlarının görevli personel tarafından izlendiği söylenmiştir.

B.5. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği

78. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği, Yakutiye İlçe (Merkez ilçe) Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden bir diğeridir.
79. Nezarethaneler, polis merkezinin giriş katının ayrı bir bölümünde yer almaktadır. Bu katta ayrıca personel büroları, bekleme odası, ifade alma ve avukat görüşme odası bulunmaktadır.
80. Polis merkezinin iki adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethaneler aynı koridora açılmaktadır.
81. Nezarethanelerin kapasitesinin 2 veya 3 kişilik olduğu belirtilmiştir. Daha fazla sayıda özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunması halinde polis merkezinde nezarethane olarak kullanılacak uygun başka bir bölüm olmadığından diğer polis merkezlerinin veya şubelerin nezarethanelerinden faydalandığı ifade edilmiştir.
82. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

83. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerleri yumuşak ve kumaş şilte ile kaplıdır.
84. Nezarethanelerde yastık, battaniye ve seccade bulunduğu gözlemlenmiştir.
85. Isınma, koridorda ve nezarethanelere yakın konumda olan kalorifer petekleri aracılığı ile sağlanmaktadır.
86. Nezarethanelerde küçük pencereler bulunmakla birlikte doğal ışığın zayıf olduğu gözlemlenmiş olup aydınlatma, koridorda bulunan led lambalarla sağlanmaktadır.
87. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı Polisevi Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.
88. Nezarethanelerin bulunduğu bölümde özgürlüğünden mahrum bırakılan kadın ve engellilerin kullanımı için bir tuvalet ile bir banyo bulunmaktadır. Banyoda ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılan erkeklerin kullanımına ayrılan alaturka tuvaletler de yer almaktadır. Kişiler duş alma hakkına sahip olmakla birlikte duş başlığının spiral hortumu bulunmaktadır.
89. Polis merkezi binasının ana girişinde engelli rampasının olduğu, girişe bağlı koridorun basamaksız yapıda tasarlandığı ve koridor boyunca zeminde kabartmalı sarı şeritlerin yer aldığı görülmüştür. Söz konusu şeritlerin tadilata ihtiyacı olduğu, bunun için İnşaat Emlak Şube Müdürlüğü ile gerekli yazışmaların yapıldığı aktarılmıştır.
90. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yer aldığı pano çerçevelerin asılıdır.
91. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların aranması ve ilgili diğer işlemleri gerçekleştirmek üzere kadın personelin diğer birimlerden görevlendirildiği ifade edilmiştir.
92. İfade alma odasında ses ve görüntü kaydı yapılmakta; buna ilişkin bilgilendirme polis merkezi girişindeki panolarda yer almaktadır. Yer sıkıntısı olduğu için avukat görüşme odalarının büro olarak da kullanılabildiği ifade edilmiştir.

Fotoğraf: Parmak izi okuyuculu takip sistemi

93. Polis merkezinde, haklarında adli kontrol kararı verilerek denetimli serbestlik ile şartlı tahliye edilen kişiler için parmak izi okuyuculu denetimli serbestlik takip sistemi bulunmaktadır. Yaklaşık bir yıldır kullanılan ve AB destekli bir proje ile kurulan sistemin, Erzurum ili içinde sadece bu polis merkezinde bulunduğu belirtilmiştir.

94. Nezarethane defteri incelenmiş, defterden rastgele seçilen bir kayıt güvenlik kameralarının görüntüleriyle karşılaştırılmış ve kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.
95. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Güvenlik kameralarının 40 günlük kayıt yaptığı, elektrik kesintisi gibi durumlarda aksama yaşanmaması adına polis merkezinde iki adet güç kaynağı ve bir adet jeneratör bulunduğu söylenmiştir. Kamera kayıtlarını izlemek üzere personel için özel bir alan bulunmaktadır.

B.6. Erzurum Adliyesi

96. Nezarethaneler, Adliye ana girişinin bir alt katında yer almaktadır. Ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılanların getirildiği ring araçlarının girebildiği otopark kısmında nezarethanelerin bir girişi daha bulunmaktadır.
97. Adliye'nin beş adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutları birbirinden farklı olup genel olarak yüksek tavanlı ve geniş ölçülerde olduğu gözlemlenmiştir.
98. Nezarethanelerin her birinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların oturmaları için bank bulunmaktadır.
99. Heyetimizce özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişi ile görüşülmüş olup kişi duruşmasının bittiğini ancak götürülmek için birlikte getirildiği diğer kişilerin duruşmasının bitmesini beklediğini belirterek Adliye nezarethanelerinde en fazla 5-6 saat tutulduklarını ve duruşmanın öğleden sonraya kalacağını belli olması halinde öğlen yemeği için

barındırıldıkları ceza infaz kurumuna götürülebildiklerini aktarmıştır. Söz konusu şahıs herhangi bir işkence ya da kötü muamele bildiriminde bulunmamıştır.

100. Nezarethanelerde tavana yakın ve bazıları açılabilir şekilde tasarlanmış geniş pencereler mevcuttur. Nezarethaneler yeterli şekilde doğal ışık almaktadır.
101. Isınma, koridorda yer alan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır. Görevli personel kaloriferlerin her yıl 15 Eylül tarihinde yanmaya başladığını belirtmiştir. Ziyaret tarihi itibarıyla kaloriferler çalışmadığından ısının yeterli olup olmadığı ölçülememekle birlikte nezarethanelerin oldukça soğuk olduğu ve görevli personelin elektrikli soba ile ısındığı görülmüştür.
102. Biri hariç nezarethanelerin tümünün içinde tuvalet bulunmaktadır. Ayrıca koridorda da bir adet tuvalet yer almaktadır.
103. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

104. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğüne Yönelik Değerlendirme ve Tavsiyeler

105. Müdürlük tarafından yeni hizmet binası inşaatı çalışmalarının devam ettiği ve söz konusu çalışmanın 2019 ayında tamamlanarak tüm şubelerin buraya taşınacağı bildirilmiştir. Nezarethane ve ilgili bölümlerin yapımında inşaat projesinde, buraların yönetim ve denetim açılarından uygun yerde konumlandırılmaları; engelli bireyler açısından erişilebilir yapı standartlarına uygun tasarlanmaları; yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi tavsiye edilmektedir.

Erzurum İl ve Yakutiye İlçe Emniyet Müdürlüğüne Yönelik Değerlendirme ve Tavsiyeler

106. Müdürlük tarafından yeni hizmet binası inşaatı çalışmalarının devam ettiği ve söz konusu çalışmanın 2019 ayında tamamlanarak tüm şubelerin buraya taşınacağı bildirilmiştir. Nezarethane ve ilgili bölümlerin yapımında inşaat projesinde, buraların yönetim ve denetim açılarından uygun yerde konumlandırılmaları; engelli bireyler açısından erişilebilir yapı standartlarına uygun tasarlanmaları; yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi tavsiye edilmektedir.
107. Nezarethanelerde tutulan kişilerin sürekli değiştiği göz önünde bulundurulduğunda; genel hijyen koşullarından bağımsız olarak bu mekanlarda mantar, paraziter hastalıklar gibi bulaşıcı hastalık riskinin ortaya çıkması olasıdır. Söz konusu risk, konuyla ilgili gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ziyaret heyetince incelenen tüm şube nezarethanelerinde oturma alanlarının üzerinde battaniyeler bulunduğu gözlemlenmiştir. Asayiş Şube Müdürlüğü'nde battaniyelerin ayda bir yıkandığı; ziyaret heyetince izlenen kamera kayıtlarında nezarethaneye yeni giriş yapan bir özgürlüğünden mahrum bırakılanın burada bulunan mevcut battaniyelerden birini kullandığı görülmüştür. Bu kapsamda, hijyenik açıdan battaniye yıkama sıklığının artırılması ve her bir kişiye ilk girişinde temiz battaniye verilmesinin hassasiyetle sağlanmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
108. Ziyaret edilen nezarethanelerdeki oturma alanlarının bazıları silinebilir kumaştan bazıları ise pamuklu kumaştan yapılmış şilte ile kaplıdır. Özellikle Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği nezarethanelerindeki oturma alanları silinebilir özellikte olmadığından bu alanların kirliliği ve tozlu olduğu görülmüştür. Burada ve varsa ihtiyaç duyulan yerlerdeki nezarethane oturma alanlarında imkânlar dâhilinde iyileştirmeler yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
109. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından ortak kullanılan nezarethanelerde havalandırma sisteminin olmadığı, havalandırmanın giriş kapısının açılması suretiyle sağlandığı aktarılmıştır. Tüm şubelerin taşınması öngörülen yeni hizmet binasında yeterli havalandırma sisteminin kurulması önem arz etmekle birlikte, taşınma süreci tamamlanana kadar bu şubelerin ortak kullanmakta

olduğu nezarethanelerde havalandırma ihtiyacını etkin şekilde karşılayacak bir sistemin oluşturulmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

110. Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerini gören kameralar koridorda yer almaktadır. Şubenin ayrı bir bölümünde bulunan bu nezarethaneler, personel ofisleri veya masalarından kolaylıkla görülememektedir. Aynı şekilde Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği'nde de kameraların nezarethane dışında yer aldığı gözlemlenmiştir. Müdahale gerektiren herhangi bir durumun (sağlık problemi, intihar girişimi, kişiler arasında şiddet, taciz olayları vb.) kolaylıkla takip edilebilmesi açısından nezarethane demir parmaklıklarının kamera görüntüsünü engellememesi için bu birimlerde kameraların nezarethane içlerine alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
111. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüklerinin bulunduğu ek hizmet binasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin alındığı personel büro odalarında merkezi kamera kaydı bulunmamakta, manuel olarak kamera kaydı alınmaktadır. İfade alınan yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, ifade alma sürecinin baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden bu alanlara kamera sisteminin kurulması gerektiği değerlendirilmektedir.
112. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliğinde avukat görüşme odası olarak ayrılan odanın yer sıkıntısı nedeniyle büro olarak da kullanılabilirdi aktarılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda avukatı ile görüşme hakkı ve her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odasının tahsisi önem arz etmektedir.⁴ Söz konusu hususlar ışığında polis merkezinde avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın münhasıran bu amaçla kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir.
113. CPT nezaret altında bulunan kişilere karşı ilgili personelin bu kişilerin güvenliğini ve fiziksel bütünlüğünü sağlama sorumluluğu bulunduğunu vurgulamaktadır.⁵ Bu bağlamda, Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği'nde banyolarda bulunan duş başlığı spiral hortumlarının açıkta olduğu ziyaret heyetimizin dikkatini çekmiştir. Ayrıca incelenen nezarethanelerdeki battaniyelerin bir kısmının kenarlarındaki ipler sökülmüş iken bir

⁴ Bkz. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, m. 21.

⁵ Bkz. CPT, *Developments concerning CPT standards in respect of police custody*, CPT/Inf(2002) 15, para. 48. (Erişim için: <https://rm.coe.int/16806cd1ed>)

kısımında varlığını korumaktadır. Kişilerin kendilerine zarar verme ihtimalini önlemek amacıyla duş başlıklarının tercihen plastik ve spiral hortumsuz şekilde duvara monte edilmesi ve battaniye kenarlarındaki iplerin çıkarılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığına Yönelik Değerlendirme ve Tavsiyeler

114. Erzurum Adliyesi nezarethanelerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların oturmaları için genel olarak birer bank bulunmaktadır. Ancak kişi sayısının fazla olması ihtimali karşısında oturma bankı sayılarının arttırılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
115. Adliye nezarethanelerinin ısınması koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır. Ziyaret heyetince görevli personelden henüz ısınma sisteminin çalışmadığı, ileri bir tarihte kaloriferlerin çalışmaya başladığı bilgisi edinilmiştir. Buna karşın, ziyaret tarihi itibarıyla Erzurum ili iklim koşulları da göz önünde bulundurulduğunda nezarethanelerin oldukça soğuk olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim görevli personelin elektrikli soba ile ısındığı görülmüştür. Bu bağlamda, ısınma sisteminin mevcut durum gözetilerek çalıştırılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

Emre YILDIZ
Hâkim
Koordinatör

Mehmet BAYHAN
Koordinatör

Bengü Merve Derin Türkoğlu
Uzman

Gülden DEMİREL KAYMAZ
Hâkim

Mehmet Alp DİDİNMEZ
Uzman

Nesrin ÖZTÜRK
Uzman